

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 27. ДЕЦЕМБРА 1878.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашиље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

II.

(Наставак)

Стари Давид био је некад весео, живахан де-чак, дика и једина радост своје матере — своје матере, велим, јер оца нисам познавао. Он је умрљо, кад је мени било једва две године дана.

Ко је прошао поред наше јадне кућице у оној тесној каљавој улици, што се звала „вештичарска улица“, па је видио како моја мати од ранога јутра до мрклог вечера код нискога прозора шије, и како ја у поцепаним хаљинама, а у запуштеном стању тамо амо тумарам, — тај је могао сажаљиво уздахнути на тај призор, ако је сирома човек, а пријатно наслажавати се, ако је био богаташ; јер у невољи и сиротињи има много комичнога, смешнога, као што се опет у богатству налази често много трагичнога, жалоснога.

Па ишак нисмо били несретни. Бог, тај отац свих удовица и сирота, даје човеку утхе, даје му рада и покрај тога задовољства, — радости и наде. Имали смо увек хлеба, а нисмо никад пресили. Шта више о великим празницима, а по некад и недељом, правила је моја мати и сарме, па ми је још куповала и по коју нову хаљиницу, коју су ми још онога дана моји другови поцепали. Мати се моја бар радовала, што је могла и мене изједначити са господском децом, која нису никад носила закриљених хаљина; али им ја ишак нисам нигде завидио, јер су била увек слаба и болешљива, тако, да сам их могао по десеторо једном руком оборити на земљу.

Био сам ја вратки деран. Никаква шала није могла проћи без мене — ја сам био у свакој чорби мирићија.

Ха, ха, ха! Кад се сад сетим свега, шта сам радио, морам да се смејем, па ми од смеха често ударе сузе на очи. Ко би и мислио, до сто

врага, да ће се касније судба са мном тако ти-трати и да ће ме изнети на ругло.

Али старом господину Андрашу Гомбошу — томе је ишло добро. Ха, ха, ха! Стари мој уча! Кан'да га и сад још гледам. Имао је велик тру-бух, кратке ноге и велик првен нос, а носио је дугачак жут капут. После подне је готово сваки дан био мало ћорнут, а долазио је без књиге у школу. Није он у оште ни пре ни после подне знао што предавати. Кад је било лепо време, ја бих му се завукао за леђа, па сам му украо знање његово из стражњег шпага, а он онда обично није био кадар предавати тога дана. Ми смо пак, пуни радости, одјурили на ливаду, или на ледине, па смо се тамо играли до миле воље. А јунак тога дана био сам — ја.

Иначе сам од господина Андраша Гомбуша осим читања научио још и других лепих ствари. На пример из земљописа: да има само два знатнија царства, мађарско и небеско царство; из ве-ронаке: да ваља поштовати Бога и тачно пла-ћати учитељу; из повеснице: Адам и Ева били су Мађари, а исто тако и Навуходоносор, и т. д.

У једанаестој години пошље ме мати у гим-назију, у тако звану колегију, па ми рече, да ћу бити свећеник. То јој је била најмилија мисао, о томе је говорила свако вече. Рекла ми је, да ћемо онда отићи из те каљаве, тесне улице, да ћемо отићи где на село, па ћемо тамо имати кућу на каквом брежуљку, окружену тананим ја-бланима, а не далеко од цркве. У штали ћемо имати коња и крава, у дворишту живине, у по-друму вина. Јешћемо сваке недеље сарме и за-вијаче са сиром. Мати ће ми тада начинити ха-љину од прне чохе и кушиће ми свилен шешир. Сељаци наши поштоваће нас јако и скидаће увек

каче пред нама; они ће је љубити у руку, па и мене, и доносиће нам поклоне о празницима. Ја сам је слушао смерно и молно сам је веома усрдно, да онда метне вишке меса у сарму, а вишке сира у завијачу.

„Све ће бити, драги мој сине“, — рече мати, па ме загрли; „пећи ћу ти још и крофне, само ми учи марљиво и приљежко. А сад се помоли Богу, па лези спавати, да можеш сутра раните устати. Ми, истина, немамо свеће, али наш сусед ципелар већ је у четири сахата на ногама; он је добар хришћанин, па нас прима у своју радионицу.“

И постао сам свећеником, само с том разли-

ком, што ми је Шекспир био библија, и што ми је у место среће, славе и благослава запало у део проклетство необуздане страсти!

А свему је томе крива једна хегеда, хегеда неког старог свирача, који је живио с нама у једној кући. Није залуд јеца да онако жалосно та хегеда, нисам ни ја залуд плакао с њоме заједно, кад је стари музичар на њој извијао најжалосније мелодије. Обојица смо оплакивали нашу будућност.

Давно је већ умукла та хегеда. Време ју је скрјало, као и старога Давида, који ће скоро поћи за њом. Жао ми је, кад се сетим те хегеде и прошlostи!

(Наставиће се)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Свршетак.)

За прошлу позоришну годину давало је наше позориште свега 168 представа и приредило је 1 беседу и 2 забаве, а научило је 15 нових комада, и то: 2 позоришне игре, 3 драме, међу њима 1 оригиналну и 9 шаљивих игара, међу њима 2 оригиналне. Од тих комада спадају на српску књижевност три комада, на руску 1, на пољску 1, на француску 6, на немачку 3, и на мађарску 1.

Заслуга позоришне дружине износила је за то време: 18,877. фор. 47. н., лане 17,548. фор. 94, дакле у 1328. фор. 53. н. више, а пре克лане 17,188. ф. 33. н. дакле сада у 1689. ф. 14. н. више.

Од 1. јула 1876. до 14. марта 1877. давало је наше позориште 142. представе, а родољубиви Сомборци приредили су још и 2 добровољачке представе у корист нашем позоришту, и у оштите чинили су све, само да позориште тамо што боље прође. Нека им је за то и слава и хвала!

За то време научено је 8 нових комада, од којих су два преведена с пољскога, 3 с немачкога, а 3 с францускога.

Заслуга позоришне дружине износи за то време, за 8 и по месеца, 15,010. фор. 50. н., а кад се узмада за 3 и по месеца може пасти до 4,200 ф. то ће заслуга моћи изнети до 19,210. ф. 50. н.

За ово време отишли су од нашег позоришта: Ј. Маринковића и Јеврема Божовића. Ј. Маринковића, која је нашем позоришту све до одласка свога верна остала, делећи добру и злу судбу његову, напредovala је од године до године све више у приказивачкој уметности и нарочито је стекла себи и имена и гласа у конверзационим

комадима, као приказивачица улога, које захтевају достојанства. Добро су јој испадале за руком и комични женски карактери, а нарочито се одликовала добрым и лепим укусом у облачењу.

Јеврем Божовић, питомац нашег позоришта, лепо је напредовао у приказивању улога млађах-њих љубавника и комичних фигура, а добро је успевао и као приказивач мањих карактерних улога.

Смрт нам је утрабила младог глумца Пају Поповића, који је, као приказивач млађих љубавника, веома лепо напредовао, и који би далеко био дотерао, да му је бог живота поделио. Нека му је спомен међу нама!

На место тих губитака набавили смо: Сретена Бошковића, који показује дара за улоге млађих љубавника; нашег старог шаљивчина Николу Рашића за драстичну комику; Саву Рајковића који је пре једно осам година почeo глумовати на нашој позорници, а од то доба био члан београдског и загребачког позоришта и на оба места стекао лепог глумачког имена и уметничког гласа, и жену му Марију, која показује лепа дара и напредак у приказу најчешћих улога.

Лист „Позориште“ излазио је и ове године за време бављења позоришне дружине у Новом Саду, потпомажући рад позоришни писрењем естетичког, лепог укуса и бистрењем мисли о позоришту.

Управни одбор на молбу књижаре браће М. Поповића, допустио им је, да могу о свом трошку издавати „Зборних позоришних дела.“ Књижара је до сад издала ова позоришна дела: „Ромео и Јулија“; „Тера опозицију“; „На бадњи дан“;

„Пола вина пола воде“; а прештампала је по други пут „Шарана“ и „Школског надзорника,“ и научила је, да настави тај зборник.

Рачунарске и економске послове ручне позоришне благајне обављао је и ове године глумац Никола Зорић, уз контролу новчара позоришног Светозара Крестића и месних позоришних одбора.

То је у кратко рад позоришни за прошлу годину. Сада је на скупштини, да се постара о начину, како би наше позориште могло и даље постојати, јер да му ваља постојати, о томе, мислим, да је сваки уверен, особито кад се сети, да је позориште у сваком народу било просветним фактором, шта више и просветном нуждом. Непријатељи нашега народа наперили су своје стреле у последње доба на наше позориште, а то је најбољи доказ од какве је велике користи и важности позориште у просветном животу нашега народа. Ако данас како тако стојимо на својим ногама, ако је у нама пробуђена свест о нама самима: томе је заиста

у велико припомогло наше позориште, на које су одушевљени, сиромашни кесом, али осећајем богати родољуби, откидајући од својих уста, давали крајџаре и форинтаче. Да се укине наше позориште може дакле захтевати само онај, који не зна, или не ће да зна за умни развијатак нашега народа, који је заборавио, коликим је одушевљењем основао наш народ тај завод, колико је досад жртава до-принео само да га одржи, и коликим га је усхићењем узео под обрану и заштиту части своје.

Имајући све то на уму, не може, не сме народ наш допустити, да му позориште, то мезимче међу нашим просветним заводима, а слободно можемо рећи и љубимче његово, клоне, малакше, или да угине, пропадне. Ако већ нема других представа, другог начина, то ваља да ће се још моћи наћи у срству до 400 свесних Србаља, који ће, до бољих времена, и моћи и хтети жртвовати десетак форината сваке године на народно позориште и тиме осигурати опстанак том нашем најнароднијем просветном заводу.

Ј И С Т И Џ И.

П О З О Р И Ш Т Е

* (Народно позориште у Београду). „Српске Но-
вине“ пишу: Године 1868. новембра 10. почело је друштво народног позоришта у Београду представљати, у Сушаћевој код „енглеске краљице“, а 30 октобра 1869. отворене су представе у новој великолепној згради. Друштво је дакле 10. новембра ове године, са представом „Јадници“ од В. Љига, славило своју десетогодишњицу. Само десет година историје, па какве велике и замашне промене! Прве године са свим скромај budget. Друге године (1870.) у новој згради budget 12.000 дуката и 2.000 дуката заслужено преко прорачуна. Наравно, то је чинила популарна. Сада је budget 7.500 дуката, али тај је сталнији и постојанији, и одговара редовном стању. Године 1871. отидоше неке прве снаге, због нових дисциплинских правила. Године 1873. затворено је позориште, без велике невоље. Године 1874. отвори се на ново, али, као што се по себи разуме, са окрњеним друштвом. Године 1875. смањена је државна помоћ позоришту са 600 дуката годишње. За тим долазе три године ратне, пуне муке, неизрилка и невоља ратних. Ове године повраћена је позоришту опет стара, већа помоћ од 2.485 дуката. Па ипак, данас наше друштво, у цело узевши, најбоље је на словенском југу. Ми имамо репертоар од 360 комада, од којих је трећина српска. И репертоар и друштво напредују. Управа добавља и нове, добре снаге А и публика се сад добро одизва. Да ипак је отплате трошкова уз рат, оно би се са дохотком врло лено излазило на крај. Сад се већ и ложе пуне одличном публиком, и у претплати и онако. А и неки одлични страници, чујемо, хоће да се

претплате, што показује не само смисао за уметност, него и симпатије према нашим домаћим установама. Позориште је заиста, поред пријатне поуке, једна од најплеменитијих забава, а јевтиња је од других, на пр. играчке, картања и т. д. Осим тога је још и прилика, да се људи виде и разговоре, које у нашим друштвеним одношавима такођер нешто вреди. На послетку, „а последње није најгоре“, код нас ради још и патротизам.

* (Народно позориште у Загребу.) На загребачкој позорници давани су у последње време ови комади: „Светска жена,“ од Вихерта, „Брачне понуде,“ од Томића, и „Кобна цветача,“ од Јулија Шеное. У „Светској жени“ има неких технично веома лепо израђених призоре, али види се на њима да су рађени. Вихерт је радио ли за позорницу. Рад му је као какав мозаик. Посао му је последица промишљене комбинације и техничке рутине, па није чудо, што греши против здравог разума, против лобњике. С тога се комад и није допао у Загребу. То ми је „Брачне понуде“ понешто прерадио, а у садањем облику нема тој шаљивој игри приговора. „Брачне понуде“ су дете здравога хумора, а карактери природни као и заједница. Томић има у себи праве, правилне комичне жице, која ипак је помућена и карикатуром и преоштром сатиrom. „Кобна цветача“ (Carfiol), шаљива игра у 1 чину, други је покушај Јулпја Шеное. Тај покушај, судећи по загребачким листовима, као да се допао публици, а то се може приспрати живој и доброј игри тамошњих глумаца.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

2. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 27. ДЕЦЕМБРА 1878.

ШИГАНИН

Позоришна игра у 4 чина, с певањем и играњем од Е. Сиглигетије, посрбно Јустин Милан Шимпћ, за позорницу удесно А. Хаџић, музика од А. Милчинског.

ОСОБЕ:

Градић, спахија	.	Марковић.
Глиша Краткић, богат тежак, нежењен старкеља	.	Зорић.
Ђорђе, његов синовац	.	Ружић.
Макса, тежак	.	Јовановић.
Ракила, његова жена	.	Ј. Поповићева.
Евица, њена кћи из првога брака	.	Л. Хадићева.
Живко, циганин	.	Лукић.
Петко његов син	.	Добриновић.
Ружица, његова кћи	.	М. Рајковићка.
Јефта, спахински пандир	.	Ћирић.
Кишибиров	.	Рајчевић.
Сара } просте девојке	.	Љ. Зорићева.
Анка } просте девојке	.	Б. Хадићева.
Кум	.	Поповић.
Девер	.	Јовановић.

Сељаци и сељанке, сватови.

У петак 29. децембра први пут: „Варошани на селу.“ Шаљива игра у 5 чинова, написао Викторијен Сарду, за српску позорницу удесно А. Јовановић.

Отвара се претплата на тридесет и шест позоришних представа. Претплату купи агенат позоришни Светозар Крстић, и г. К. Јовановић и Ћ. М. Поповић, који су из љубави према народном позоришту примили се скупљања претплате.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.